

ЁШЛАРНИНГ ИЖТИМОЙИЙ ФАОЛЛИК ДАРАЖАСИ: МУАММО ВА ЕЧИМЛАР

Турдыбаева Фарангиз Жолдасбай кизи

Қорақалпоғистон Республикаси Кегейли тумани

«Жанабазар» маҳалласи ёшлар етакчиси

Жамият тараққиётининг муҳим омилларидан бири – ёш авлоднинг ижтимоий фаоллигидир. Ёшлар қанчалик фаол, маънавий баркамол ва ташаббускор бўлса, мамлакатнинг келажаги шунчалик барқарор ва ривожланувчан бўлади. Ижтимоий фаоллик – бу ёшларнинг жамият ҳаётида иштирок этиши, давлат ва нодавлат ташкилотлари фаолиятида қатнашиши, ижтимоий муаммоларга лоқайд бўлмаслик ва фуқаролик позициясини намоён эта олишидир.

Сўнгги йилларда Ўзбекистонда ёшлар сиёсати янги босқичга кўтарилди. Давлат томонидан ёшларнинг сиёсий, ижтимоий, иқтисодий ва маданий ҳаётдаги иштирокига кенг имкониятлар яратилмоқда. Бироқ бу жараёнда барча ёшларнинг бир хил даражада фаол эканини айтиш қийин. Айниқса, ижтимоий фаоллик даражаси ҳудудлар, таълимнинг сифати, оилавий муҳит ва иқтисодий шароитларга кўра турлича шаклланмоқда.

Мазкур мақолада ёшларнинг ижтимоий фаоллик даражаси, унинг шаклланишига таъсир этувчи омиллар, мавжуд муаммолар ва уларнинг ечимлари илмий ва амалий нуқтаи назардан таҳлил қилинади.

1. Ёшларнинг ижтимоий фаоллиги тушунчаси ва унинг жамиятдаги ўрни

Ижтимоий фаоллик ёшларнинг жамият ҳаётидаги иштироки, унинг тараққиётига дахлдорлик ҳисси, фуқаролик позициясини намоён этиш қобилиятидир. Бу тушунча қуйидаги йўналишларни ўз ичига олади:

- ижтимоий тадбирларда қатнашиш;
- волонтерлик фаолияти;
- сиёсий жараёнларда иштирок (сайлов, жамоатчилик муҳокамалари);
- таълим ва ижтимоий лойиҳаларда иштирок;
- экологик, маданий ва маънавий тадбирларда қатнашиш;
- фуқаролик жамияти институтлари билан ҳамкорлик.

Ёшлар ижтимоий фаол бўлса, улар жамиятдаги муаммоларни англайди, уларни ҳал қилишда иштирок этади ва ўз ватанининг ривожига ҳисса қўшади.

2. Ўзбекистонда ёшларнинг ижтимоий фаоллигини ошириш бўйича амалга оширилаётган ишлар

Мамлакатда ёшларнинг ижтимоий фаоллигини ошириш мақсадида қатор ислохотлар ва дастурлар жорий қилинди. Жумладан:

Ёшлар ишлари агентлиги фаолияти кенгайтирилган;

Ёшлар парламенти, Ёшлар маслахат кенгашлари, Ёшлар иттифоқи орқали ёшларнинг сиёсий ва ижтимоий жараёнларга иштирок этиши таъминланмоқда;

Волонтерлик фаолияти тўғрисидаги Қонун қабул қилинди;

“Ёшлар дафтари”, “Ёшлар учун 1+1” дастурлари орқали ёшлар муаммоларига комплекс ёндашилмоқда;

университет ва мактабларда фуқаролик таълими, ижтимоий лойиҳалар ва дебат клублари жорий этилмоқда.

Бу каби ташаббуслар ёшларнинг ижтимоий жараёнлардаги фаоллигини оширишга хизмат қилмоқда.

3. Ёшларнинг ижтимоий фаоллик даражасига таъсир этувчи омиллар

Ёшлар ижтимоий фаоллигининг юқори ёки паст бўлиши қатор омилларга боғлиқ:

А) Оила муҳити

Ота-онанинг таълим даражаси, маданияти ва фаоллиги ёшларда ижтимоий фаолликни шакллантиради.

В) Таълим ва тарбия

Таълим муассасаларининг фаол меъёрий муҳити, клублар ва ташкилотлар фаолияти ёшларни жамиятга яқинлаштиради.

С) Ахборот технологиялари ва медиа муҳити

Интернет орқали ижтимоий тармоқлар ёшларнинг фикрлаш, ўз позициясини билдириш ва фаол иштирок этиш имкониятларини оширади.

Д) Иқтисодий омиллар

Ишсизлик, даромад пастлиги каби омиллар баъзи ёшларнинг ижтимоий фаоллигини пасайтиради.

Е) Маънавий ва маърифий муҳит

Китобхонлик, маданий тадбирлар, маънавий тарбия жараёни ижтимоий фаолликнинг муҳим манбаи ҳисобланади.

4. Ёшлар ижтимоий фаоллигининг асосий муаммолари

Шу билан бирга, қатор муаммолар ҳам мавжуд:

1. Ёшларнинг маълум қисми ижтимоий пассив – жамият муаммоларига бефарқлик.

2. Ахборот саводхонлигининг пастлиги – фейк маълумотларга ишониш.

3. Вақтни самарасиз сарфлаш – ижтимоий тармоқларда фойдасиз контент истеъмоли.

4. Ташаббус кўтаришдан қўрқиш – муваффақиятсизликдан хавотир.

5. Ижтимоий лойиҳалар ҳақида хабардорлик паст – имкониятлардан хабардор эмаслик.

Бу муаммоларни бартараф этмасдан туриб ёшларнинг ижтимоий фаоллик

даражасини ошириш қийин.

5. Ечимлар: Ёшлар ижтимоий фаоллигини оширишнинг амалий йўллари
Ёшларнинг ижтимоий фаоллигини ошириш учун қуйидаги ечимлар таклиф этилади:

1. Таълим муассасаларида фуқаролик таълими ва ижтимоий педагогикани кучайтириш

Ёшларда фуқаролик позициясини шакллантириш билим ва тарбия билан боғлиқ.

2. Волонтерлик маданиятини кенгайтириш

Ҳар бир ёш камида бир ижтимоий лойиҳада иштирок этиши учун имконият яратиш.

3. Ёшлар ташкилотлари ва клублар сонини ошириш

Дебат клублари, театр студиялари, спорт ва маданий тўғараклар ижтимоий фаолликни кучайтиради.

4. Ахборот саводхонлигини ошириш

Фейк ахборотни фарқлашни ўргатиш, медиа таълимни ривожлантириш.

5. Ижтимоий лойиҳаларга грантлар ва рағбатлантириш тизимини йўлга қўйиш

Ёшлар ташаббусларини моддий ва маънавий рағбатлантириш муҳим.

Ёшларнинг ижтимоий фаоллиги – мамлакат келажагининг мустаҳкам пойдевори. Ижтимоий фаол ёшлар жамиятнинг иқтисодий, сиёсий, маънавий ва маданий соҳаларида фаол иштирок этади, муаммоларнинг ечимида ташаббускорлик кўрсатади ва келажак учун масъулиятни ҳис этади.

Ўзбекистонда ёшлар фаоллигини ошириш учун катта имкониятлар яратилган бўлса-да, муаммолар ҳам талай. Шуларни бартараф этиш учун таълим, жамоатчилик, медиа ва давлат ташкилотлари ўртасида ҳамкорлик муҳим. Агар ёшлар жамият ҳаётида фаол иштирок этса, мамлакат тараққиёти янада жадаллашади ва барқарор бўлади.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг ёшлар сиёсатига оид фармон ва қарорлари (2017–2024).
2. “Ёшларга оид давлат сиёсати тўғрисида”ги Қонун.
3. Ёшлар ишлари агентлиги расмий маълумотлари.
4. Ж.Ғ. Йўлдошев – “Ёшлар ижтимоий фаоллиги психологик жиҳатлари”, ўқув қўлланма.
5. Ҳалқаро ёшлар сиёсатига оид UNDP ва UNICEF ҳисоботлари.
6. “Фуқаролик жамияти ва ёшлар” мавзусида илмий мақолалар тўплами.
7. Интернет манбалари (илмий таҳлиллар, статистик маълумотлар).